

РИЖИКОВА М.Д.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛАУДАЦІЇ В АНГЛОМОВНИХ ПАНЕГІРИКАХ

У статті розглянуто мовні засоби вираження лаудації у панегіриках відомим людям, досліджено особливості лаудації в залежності від об'єкта лаудації (соціальний статус, професійна приналежність, гендер) та автора лаудації.

Ключові слова: панегірик, лаудативний дискурс, лаудація.

В статье рассматриваются лингвистические средства выражения лавдации в панегириках известным людям, исследуются особенности лавдации в зависимости от объекта лавдации (социальный статус, профессиональная принадлежность, гендер) и автора лавдации.

Ключевые слова: панегирик, лаудативный дискурс, лавдация.

The paper studies the linguistic means of laudation in panegyrics to famous people. The author describes the impact of social factors (status, profession, and gender) on laudation.

Key words: panegyric, laudatory discourse, laudation.

Актуальність дослідження зумовлена поворотом сучасних гуманітарних досліджень у бік людини, інтересом у лінгвістиці до позамовних чинників, що впливають на формування дискурсу, зокрема, лаудативного.

Метою дослідження був розгляд мовних засобів вираження лаудації у панегіриках відомим людям, виявлення особливостей лаудації у залежності від об'єкта лаудації і її автора.

Матеріалом дослідження було 20 панегіриків відомим людям, загальним обсягом 48 друкованих сторінок.

Предметом дослідження був англомовний панегірик, а **об'єктом** – мовні засоби висловлення лаудації у панегіриках відомим людям.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні лінгвістичних особливостей лаудативного дискурсу на прикладі англомовних панегіриків.

Англійське слово “панегірик, хвалебне слово” (“*eulogy*”) походить від грецького “добрі слова” й означає вихвальну промову або літературний твір, що висловлює похвалу людині чи речі, особливо на честь померлої людини або людини, яка пішла у відставку, а також високу похвалу та подяку [1]. Традиція

виголошувати хвалебне слово на похороні походить від римлян, які дотримувалися її, головним чином, коли йшлося про еліту. Хвалебне слово виголошувалося сином померлого або іншим близьким родичем на місцевих зборах згідно громадських й особистих ритуалів (тоді як сучасні промови виголошуються на цвинтарі під час поховання). Під час промови перелічувалися вчинки та достоїнства людини, гідні похвали, а також підкреслювалася моральність і благодійність померлого. Крім того, згадувалися досягнення і легендарні вчинки предків людини, що вказувало на зв'язок теперішнього й минулого [2]. Поступово роль і структура похвального слова змінювалися. За наших часів хвалебне слово буває різних типів, у залежності від тематики, яку мовець обирає для презентації (наприклад, хронологічна або життєва історія, слово на спеціальну тему тощо). Незалежно від типу хвалебного слова, його головна мета – розповісти про життя людини. Важливо звернути увагу не лише на життя, але й підкреслити роль померлої людини в житті інших. Мовець також має розповісти про власне ставлення до померлої людини [3].

У роботі розглядалися панегірики відомим людям, а саме: політикам (президентам, прем'єр-міністрам, сенаторам), королівським персонам, акторам, режисерам, спортсменам.

Серед спільних рис панегіриків добре відомим особистостям слід назвати згадку про роль, яку людина відіграла в житті інших, чи була вона прикладом для наслідування, чи надихала інших, чи була гарним другом, а також згадка про її доброту та скромність. Але для висловлення лаудації цим рисам мовці використовують різні мовні засоби. Наприклад, для висловлення похвали ролі, яку політики відіграли в житті інших, використовуються перелік (наприклад, “*our mentor, our model, our mom*”) і метафора (наприклад, “*the symbol of the youth of our country*”), тоді як роль акторів, режисерів, спортсменів вихвалюється за допомогою епітетів (наприклад, “*favorite mentor, special lady*”) і протиставлення (наприклад, “*Mickey Mantle... finally came to accept and appreciate the distinction between a role model and a hero. The fist he often was not, the second he always will be*”). Похвала висловлюється також у випадку, якщо політика вважали прикладом для наслідування. Для цього використовуються засоби модальності (наприклад, “*We must*,”

and do, thank God for him, and strive to be worthy of his example”), повторів, метафори, порівняння (наприклад, “...*he was a great Englishman that he was able to speak for the English people. It was because he was a great commonwealth statesman that he was able to warm hearts and inspire courage right round the seven seas. It was because he was a great human being that, in our darkest days, he lit the lamps of hope at many firesides and released so many from the chains of despair. There has been nobody like him in our lifetimes*”) і гіперболи (наприклад, “*During its delivery the reporters forgot their vocations, dropped their pens, and sat enchanted from near the beginning to quite the close*”). Спортсмена в такому випадку хвалять за допомогою порівняння (наприклад, “*We tried to crease our caps like him; keel in an imaginary on-deck circle like him; run like him, heads down, elbows up*”). Якщо людина була натхненням для інших, політика хвалять за допомогою метафори (наприклад, “*his voice rang with courage, and defiance, and hope, and rugged confidence*”), а людей, що не мали відношення до політики – через протиставлення (наприклад, “*a teacher, not just to her students, but to an entire people, instilling us all with the excitement of this journey we ride into the future*”). Особисті якості політика – доброта, скромність і те, що він був справжнім другом, хваляться за допомогою епітетів (наприклад, “*good, decent, brilliant*”), повторів (наприклад, “...*he was endowed with one of the greatest virtues that any man can have. He was endowed with humility*”), порівняння (наприклад, “*I will miss him most of all as a friend because good friends like John don't happen often in lifetime*” відповідно. Ті ж самі особисті якості спортсменів, акторів хвалять за допомогою порівняння та гіперболи (наприклад, “*Mantle was so darn good that we kids bet that even God would want his autograph*”), парцельованих конструкцій (наприклад, “*He never advertized the fact that he helped so many people in so many different ways. He never talked about his numerous acts of kindness*”), метафор (наприклад, “*He had a gift for friendship*”) та епітетів (наприклад, “*For us Marilyn was a devoted and loyal friend*”) відповідно.

Серед відмінних рис і якостей людей, яким висловлюється похвала у панегіриках, слід відзначити такі: при висловленні похвали політикам підкреслюється його/ її відмінність від інших. Багато уваги приділяється лаудації професійних якостей політиків,

серед яких надійність, красномовство, обізнаність у своїй справі, наскільки гарним політиком є людина, гідність, хоробрість, серйозність, гуманність, якості керівника, відданість країні та своїй справі, чесність, справедливість. Мовець порівнює виконання політиком своєї справи з тим, на що очікують інші (наприклад, “...and his performance of the task, in each case, was little else than, a literal fulfillment of the public expectation”), а також вихвалює досконале виконання справ, використовуючи метафору (наприклад, “John’s father taught us all to reach for the moon and the stars. John did that in all he did”). Те, що померлий був простою людиною, ніби не займав високої посади, вихвалюється через протиставлення, наприклад: “Winston Churchill was not an institution, but a man; a man of wit and chuckling humour, and penetrating understanding, not a man who spoke to us as from the mountain tops, but one who expressed the simple and enduring feelings of ordinary men and women”, “He was a man completely without pretense as all of his friends knew”. Висловлюється похвала також тому, що людина зробила заради країни, її внесок у розвиток держави. Наприклад, шляхом порівняння мовець асоціює народження та становлення цієї людини з народженням і становленням країни, за допомогою метафори та вживання *The Present Perfect Tense*, наприклад: “The infant nation, and the infant child began the race of life together. For three quarters of a century they have travelled hand in hand. They have been companions ever. The nation has passed its perils, and is free, prosperous, and powerful. The child has reached his manhood, his middle age, his old age, and is dead. In all that has concerned the nation the man ever sympathised; and now the nation mourns for the man”. Якщо людина була удостоєна нагород, це також згадується у панегіриках. Особисті якості хваляться менше, що можна пояснити тим, що для політика важливі перш за все професійні якості. Так, серед особистих рис, що хваляться у панегіриках, слід відзначити дружелюбність, оптимізм, принциповість, сміливість і любов до життя. Для висловлення похвали, окрім перелічених, використовувалися такі мовні засоби: лексичні (прислівник-інтесифікатор), граматичні (модальні засоби), синтаксичні (перелік, інверсія, відокремлення, складнопідрядні речення), риторичні засоби (літота).

Панегірики королівським особам відрізняються тим, що в них здійснюється похвала стосункам членів королівської родини з простим народом за допомогою використання епітетів (наприклад: “... *the remarkable quality of her dealings with people - her ability to make all human encounters, however fleeting, feel both special and personal*”), порівнянь і метафор (наприклад: “*Like the sun, she bathed us in her warm glow*”). Серед особистих якостей королівських осіб, що хваляться, слід відзначити гідність, хоробрість, сильний характер і почуття гумору.

Спільним у панегіриках політичним діячам і королівським особам є похвала того, ким була померла людина для інших, але в панегіриках королівським особам ця риса описується за допомогою метафори. Так, принцесу Діану називають “*the very essence of compassion, of duty, of style, of beauty*”, “*a symbol of selfless humanity*”, “*a standard bearer for the rights*”, “*girl who transcended nationality*”, “*brand of magic*”.

У панегіриках акторам, режисерам і спортсменам мовець більш широко говорить про те, як людина впливала на життя інших, а також про ставлення інших до цієї людини, про те, що її любили, поважали, захоплювалися нею, відчували гордість за її вчинки. Професійні якості вихвалюються менше, висловлюється похвала лише тому, наскільки професійно людина виконувала свою роботу. Більше уваги приділено висловлюванню похвали стилю життя і особистих рис і якостей, серед яких щедрість, готовність допомогти, розум, почуття гумору, мужність. Крім того, мовець підкреслює, що людина є не лише надбанням країни, а й усього світу (через протиставлення, наприклад: “*He is not America’s - he is the world’s*”, “*He belongs not to our age, but to all ages*”), а також те, що для людини важлива не слава та похвала інших, а любов та почуття інших (через повтор, наприклад: “*Mickey Mantle got from something other than misplaced and mindless celebrity worship. He got something far more meaningful. He got love. Love for what he had been, love for what he made us feel, love for the humanity and sweetness that was always there mixed in the flaws and all the pain that racked his body and his soul*”). Мовець підкреслює, що людину найкраще хвалить не похвала інших людей, а її власні вчинки. Це висловлюється за допомогою персоніфікації, протиставлення і

порівняння, наприклад: “*What we say today is only an inadequate expression of what we carry in our hearts. Words pale in the shadow of grief; they seem insufficient even to measure the brave sacrifice of those you loved and we so admired. Their truest testimony will not be in the words we speak, but in the way they led their lives and in the way they lost those lives...”, “*To him, ceremonies and words were less important than actions and deeds*”).*

Мова панегіриків акторам, режисерам, спортсменам є емоційнішою, ніж у панегіриках політичним діячам і членам королівської родини, що пояснюється її неофіційністю. Серед мовних засобів висловлення лаудації, переважають риторичні (гіпербола, градація), а також використовуються лексичні (експресивні дієслова, прислівники, прикметники), граматичні (ступені порівняння) і синтаксичні засоби (емфатичні конструкції, еліптичні речення, уточнення).

Гендерними особливостями панегіриків є такі: у панегіриках жінкам здійснюється похвала їхньої зовнішності, тоді як в панегіриках чоловікам зовнішність не згадується. Особлива увага приділяється силі та стійкості характеру, якщо ця похвала висловлюється жінці. Для цього мовець використовує інверсію і повтор, наприклад: “*Strength, dignity and laughter -- three great gifts which we honour and celebrate today. Strength, dignity and laughter*”, а також порівняння, наприклад: “*Many have done excellently, but you exceed them all*”.

Панегірики від імені близьких родичів містять особисту інформацію про померлу людину. Наприклад, брат Діани висловлює похвалу її хвилюванню за інших, описує її дитячі риси та згадує її психологічну реакцію на занепокоєність, наприклад: “*...in her desire to do good for others so she could release herself from deep feelings of unworthiness of which her eating disorders were merely a symptom*”.

У панегіриках родичам згадуються, чи були вони друзями та порадиниками, що висловлюється за допомогою парцельованих конструкцій (наприклад: “*He never judged me or scolded me. He always has some great advice ready for me*”), або через уживання епітета з прислівником-інтенсифікатором (наприклад: “*a very good advisor*”). Батьківські якості також хваляться за допомогою

персоніфікації і найвищого ступеня порівняння прикметників, наприклад: “*He loved us with the passion and the devotion that encompassed his life....we were the luckiest kids in the world”*, а також метафори, наприклад: “*maternal strength ... has been a precious gift and blessing”*”.

Отже, в панегіриках політикам висловлюється похвала їхнім професійним якостям. Серед мовних засобів переважають синтаксичні (відокремлення, інверсія, перелік, повтор) та риторичні (епітети, заперечення, метафора, протиставлення), що роблять мову образнішою. У панегіриках акторам, спортсменам, режисерам вихвалюються переважно особисті якості. Спільними мовними засобами вираження похвали є епітети, протиставлення, метафора, порівняння, парцельовані конструкції, повтори, а серед спільних рис слід відзначити роль, яку померла людина відіграла в житті інших, чи була вона прикладом для наслідування, чи надихала інших, чи була гарним другом, а також її доброта та скромність. Відмінними лінгвістичними засобами в панегіриках є еліптичні речення та емфатичні конструкції. Мова таких панегіриків є більш емоційною, що пояснюється належністю об’єкта панегірика до певного соціального класу, що вимагає більшої офіційності та меншої емоційності. Особливостями панегіриків, що зумовлені впливом соціальних чинників, є висловлення похвали зовнішності, силі характеру, а також батьківським якостям людини.

Подальшим напрямом дослідження може бути вивчення панегіриків у діахронічному аспекті.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ariès, Philippe*. The Hour of Our Death / Philippe Aries. – New York: Knopf, 1981.
2. *Ochs, Donovan J*. Consolatory Rhetoric: Grief, Symbol, and Ritual in the Greco-Roman Era / Donovan J. Ochs. - Columbia: University of South Carolina Press, 1993.
3. *Gadberry, James H*. "When Is a Funeral Not a Funeral?" / James H. Gadberry. – *Illness, Crisis & Loss* 8, no. 2 (2000):166–180.
4. *Карасик В. И*. Язык социального статуса / В. И. Карасик. – М.: Ин-т языкознания РАН, Волгогр. гос. пед. ин-т, 1992. – 330с.
5. *Мацько Л. І*. Риторика: Навч. посіб. / О. М. Мацько, Л. І. Мацько. – [2-ге вид., стер.]. – К.: Вища шк., 2006. – 311 с.
6. *Fay, E*. Eminent Rhetoric: Language, Gender, and Cultural Tropes / E. Fay. – Bergin and Garvey Press, 1994.